

Akhlāq-i zīstī

i.e., Bioethics Journal

2022; 12(37): e23

The Bioethics and Health
Law InstituteMedical Ethics and Law
Research CenterInternational Association
of Islamic Bioethics

A Sociological Study of Immoral High-Risk Behaviors from the Perspective of Students (Case Study: Students of Secondary School in Tabriz City)

Zainab Alamdar Sarand¹, Mohammad Abbaszadeh^{2*}, Davood Ebrahimpour¹, Mahmoud Elmi¹

1. Department of Sociology, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran.

2. Department of Social Sciences, Faculty of Law and Social Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Risky and immoral behavior among the students is one of the most important social problems in the adolescence. In this regard, the aim of the current research is to study the types, contexts and consequences of these behaviors of the students in order to provide a clear perception of this social issue.

Methods: The method used in this research is a qualitative method and a semi-structured interview technique was used to collect the research data. The target population of the research includes the students of the five zones of the secondary schools in Tabriz city of whom 57 students were interviewed. Purposive sampling method was used to select the participants. To analyze the data, open, axial and selective coding has been used.

Ethical Considerations: The interviews were conducted after informing the principals, deputy head of the schools and the families of the students and the consent of the participants. Their personal information was kept confidential at all stages of the research and the interviews were analyzed anonymously.

Results: Boyish behaviors, unconventional dressing and make-up, self harming and deceiving the boys are among the high-risk immoral behaviors of female students and carrying cold weapons and flammable substances, pornography, street harassment, drinking alcohol, using narcotic drugs, and participating in mixed (boys and girls) parties are among the risky and immoral behaviors of male students. The factors underlying high-risk immoral behaviors of students include maturity age, gender, socio-economic status, virtual space, normative pressure and customary religious beliefs.

Conclusion: Although some high-risk immoral behaviors are the same among male and female students, some high-risk behaviors are specific to a gender. Therefore, regarding high-risk immoral behaviors of students that threaten their social health, some preventive programs and policies are required.

Keywords: Risky Behaviors; Immoral Behaviors; Social Health; Students

Corresponding Author: Mohammad Abbaszadeh; **Email:** m.abbaszadeh2014@gmail.com

Received: October 05, 2021; **Accepted:** June 07, 2022; **Published Online:** October 31, 2022

Please cite this article as:

Alamdar Sarand Z, Abbaszadeh M, Ebrahimpour D, Elmi M. A Sociological Study of Immoral High-Risk Behaviors from the Perspective of Students (Case Study: Students of Secondary School in Tabriz City). *Akhlāq-i zīstī, i.e., Bioethics Journal*. 2022; 12(37): e23.

مطالعه جامعه‌شناختی رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی از منظر دانش‌آموزان

(مورد مطالعه: دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم شهر تبریز)

زینب علمدار سرند^۱، محمد عباس‌زاده^{۲*}، داود ابراهیم‌پور^۱، محمود علمی^۱

۱. گروه جامعه‌شناسی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

۲. گروه علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی در بین دانش‌آموزان یکی از مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی دوره نوجوانی است. در این راستا، هدف پژوهش حاضر مطالعه انواع، زمینه‌ها و پیامدهای این رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی است تا درک روشنی از این مسأله اجتماعی فراهم شود.

روش: روش تحقیق به کاررفته در این پژوهش، کیفی بوده و از تکنیک مصاحبه نیمه‌ساختاریافته برای جمع‌آوری اطلاعات پژوهش استفاده شده است. جامعه هدف پژوهش حاضر را دانش‌آموزان مناطق پنج‌گانه دوره دوم متوسطه شهر تبریز تشکیل داده‌اند که با ۵۷ نفر از آن‌ها مصاحبه صورت گرفته است. برای انتخاب مشارکت‌کنندگان از روش نمونه‌گیری هدف‌مند استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از کدگذاری باز، محوری و انتخابی بهره گرفته شده است.

ملاحظات اخلاقی: مصاحبه‌ها با اطلاع مدیران و معاونین مدارس و خانواده‌های دانش‌آموزان و رضایت کامل مشارکت‌کنندگان صورت گرفت و اطلاعات شخصی آن‌ها در تمام مراحل پژوهش محرمانه ماند و مصاحبه‌ها به شکل ناشناس تحلیل شدند.

یافته‌ها: پسرنامی، پوشش و آرایش غیر متعارف، خودزنی و فریب‌دادن پسر، از جمله رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی دانش‌آموزان دختر و حمل سلاح سرد و مواد محترقه، هرزه‌نگاری، ایجاد مزاحمت‌های خیابانی، مصرف مشروبات الکلی و داروهای نیروزا و شرکت در پارتی‌های مختلف، از جمله رفتارهای مخاطره‌آمیز غیر اخلاقی دانش‌آموزان پسر هستند. عوامل زمینه‌سازی رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی دانش‌آموزان نیز عبارتند از: سن بلوغ، جنسیت، پایگاه اجتماعی - اقتصادی، فضای مجازی، فشار هنجاری و عرفی شدن باورهای دینی.

نتیجه‌گیری: اگرچه برخی از رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی در بین دانش‌آموزان دختر و پسر یکسان هستند، اما برخی از رفتارهای پرخطر مختص یک جنس خاص هستند، لذا لازم است برنامه‌ها و سیاست‌های پیشگیرانه در خصوص رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی دانش‌آموزان که سلامت اجتماعی آن‌ها را تهدید می‌کند، به این مهم توجه داشته باشند.

واژگان کلیدی: رفتارهای پرخطر؛ رفتارهای غیر اخلاقی؛ سلامت اجتماعی؛ دانش‌آموزان

نویسنده مسئول: محمد عباس‌زاده؛ پست الکترونیک: m.abbaszadeh2014@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۱۳؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۱۷؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۸/۰۹

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Alamdard Sarand Z, Abbaszadeh M, Ebrahimpour D, Elmi M. A Sociological Study of Immoral High-Risk Behaviors from the Perspective of Students (Case Study: Students of Secondary School in Tabriz City). *Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal*. 2022; 12(37): e23.

مقدمه

نوجوانان جزء گروه‌های سنی هستند که درصد چشم‌گیری از جمعیت کشورهای در حال توسعه را به خود اختصاص داده‌اند. گزارش‌های سازمان جهانی بهداشت بیانگر آن است که ۲۶ درصد از جمعیت جهان شامل گروه سنی نوجوانان و جوانان است، حتی در برخی از کشورهای در حال توسعه، یک‌سوم جمعیت کل آن کشور را این گروه سنی تشکیل داده است (۱). در ایران نیز ۲۳/۴ درصد جمعیت را گروه سنی زیر ۱۵ سال و ۳۱/۵ درصد را گروه سنی ۱۵-۲۹ تشکیل داده است (۲). دوره نوجوانی دوره‌ای است که در آن الگوهای رفتاری جدیدی شکل می‌گیرند و این شیوه‌های رفتاری در سبک زندگی، سلامت اجتماعی، سلامت روانی و فیزیکی بعدی نوجوان نقش قابل توجهی دارند (۳). مسائل پیش روی این دوره (نوجوانی)، از اساسی‌ترین مسائلی است که همواره مورد توجه برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران و محققان علوم اجتماعی قرار دارد.

از مهم‌ترین مسائل یا معضلات دوره نوجوانی، رفتارهای مخاطره‌آمیز هستند (۴). رفتارهای پرخطر رفتاری هستند که سلامت، بهزیستی، سبک زندگی و نشاط خود فرد و سایر افراد جامعه را در معرض خطر قرار می‌دهند (۵). در یک دسته‌بندی ساده می‌توان رفتارهای پرخطر را به دو دسته رفتارهای پرخطر بهداشتی و رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی تقسیم نمود. رفتارهای پرخطر بهداشتی دربرگیرنده رفتارهایی همچون استعمال مواد مخدر و دخانیات، استفاده از مشروبات الکلی، صدمات عمدی و غیر عمدی، تغذیه نامناسب و عدم فعالیت فیزیکی هستند (۶). رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی نیز به رفتارهایی گفته می‌شوند که ارزش‌ها و هنجارهای اخلاقی پذیرفته‌شده در یک جامعه را نقض می‌کنند (۷).

در خصوص رفتارهای مخاطره‌آمیز رویکردهای نظری متفاوتی وجود دارد که به طور غیر مستقیم به تبیین این رفتارها پرداخته‌اند. از مهم‌ترین این رویکردها می‌توان به نظریه‌های محیطی و اجتماعی مخاطره‌جویی، نظریه‌های روان‌شناختی مخاطره‌جویی و نظریه‌های بیولوژیک مخاطره‌جویی اشاره نمود.

طبق نظریه‌های بیولوژیک مخاطره‌جویی، رفتارهای پرخطر از چهار منبع حاصل می‌شوند: ۱- زمینه ژنتیکی؛ ۲- تأثیر مستقیم هورمون؛ ۳- تأثیر ناهمزمانی دوره بلوغ؛ ۴- رشد مغز و سیستم عصبی مرکزی. نظریه‌های روان‌شناختی رفتارهای پرخطر بر ویژگی‌های شخصیتی مثل روان‌رنجورخویی و هیجان‌خواهی و ویژگی‌های زمینه‌ای مانند پایین‌بودن عزت نفس، وجود فشارهای روحی و روانی، استرس، افسردگی در زندگی فرد تأکید دارند (۸). نظریه‌های محیطی و اجتماعی نیز به نقش همسالان، والدین، کارکرد و ساختار خانواده و نهادها (مدرسه و کلیسا)، کنترل اجتماعی در رفتارهای مخاطره‌جویی نظر دارند. این نظریه‌ها بیان می‌کنند که چگونه زمینه‌های محیطی و اجتماعی، مدل‌ها، فرصت‌ها و نیروهای تقویتی را برای شرکت نوجوانان در رفتارهای مخاطره‌جویی فراهم می‌کند (۹).

دانش‌آموزان، از جمله گروه‌هایی هستند که مستعد ارتکاب رفتارهای پرخطر هستند، لذا حفظ و افزایش سلامت اجتماعی ایجاب می‌کند که توجه وافر به رفتارهای مخاطره‌آمیز دانش‌آموزان، انواع، زمینه‌های بروز و پیامدهای آن جهت اتخاذ برنامه‌ها و سیاست‌های پیشگیرانه صورت گیرد و این مسأله در خصوص دانش‌آموزان که سرمایه‌های جامعه می‌باشند و سلامت آن‌ها تضمین‌کننده سلامت جامعه بوده، بسیار پراهمیت است. همچنین دانش‌آموزان دارای یکسری ویژگی‌های فیزیولوژیکی و روان‌شناختی خاصی هستند که آن‌ها را در مقابل رفتارهای مخاطره‌آمیز آسیب‌پذیر می‌کند.

وقوع رفتارهای نابهنجار و مخاطره‌آمیز در سنین نوجوانی و شیوع آن‌ها در بین دانش‌آموزان ناشی از عوامل متعددی می‌باشد. در پژوهش‌های داخلی صورت‌گرفته بیشتر بر نقش انسجام خانواده و خودارزشمندی (۲)، سرمایه اجتماعی (۱۰)، همنشینی با دوستان یا همسالان بزه‌کار (۱۱)، شیوه‌های فرزندپروری والدین، تحصیلات والدین و جنسیت (۱۲)، اعتیاد به فضای مجازی و خودتنظیمی عاطفی (۱۳)، محیط کلاس و مدرسه (۱۴)، جو عاطفی خانواده و استراتژی‌های مقابله با استرس (۱۵)، هیجان‌پذیری و توانایی خودمهارگری (۱۶)، انعطاف‌پذیری و سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های مقابله‌ای

سال) جنسیت (دختر و پسر)، مناطق شهری (محروم، کم برخوردار، برخوردار، برخوردار) و نوع مدارس (دبیرستان‌های عادی دولتی، نمونه دولتی، تیزهوشان، هنرستان‌های دولتی فنی و حرفه‌ای و کار و دانش) استفاده شد تا فهم و تفسیر جامع‌تری از تجارب و باورهای آن‌ها به دست آید.

به منظور شناخت دقیق سنخ‌های رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی دانش‌آموزان دختر و پسر، شناسایی زمینه‌ها و پیامدهای رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی دانش‌آموزان با ۵۷ دانش‌آموز (۳۰ دانش‌آموز دختر و ۲۷ دانش‌آموز پسر) مصاحبه صورت گرفت. از نفر ۵۴ به بعد داده‌ها به اشباع اطلاعاتی رسیدند، چراکه داده‌های جمع‌آوری‌شده، تکراری شدند و طبقات اطلاعاتی تازه‌ای به دست نیامدند و اشباع نظری حاصل شد. همچنین به منظور گردآوری اطلاعات با توجه به حساسیت موضوع، از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته استفاده شده است. در طی مصاحبه‌ها از مشارکت‌کنندگان درخواست می‌شد تا در مورد تجاربشان در زمینه رفتارهای پرخطر صحبت کنند. جریان مصاحبه با استفاده از پرسش‌های تکمیلی و مبتنی بر پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان ادامه می‌یافت و سؤالاتی نظیر «لطفاً در این خصوص بیشتر توضیح دهید» به عنوان سؤالات عمق‌دهنده و اکتشافی پرسیده می‌شد.

در پژوهش حاضر، زمان و مکان مصاحبه بر اساس توافق بین محقق و مشارکت‌کننده، محلی که برای مشارکت‌کننده راحت بود (پارک، کافی‌شاپ، محوطه مدرسه) انتخاب شد. مدت زمان مصاحبه‌ها با توجه به تمایل دانش‌آموزان برای گفتگو در مورد تجاربشان از رفتارهای پرخطر بین ۳۰ تا ۷۰ دقیقه متغیر بود. مصاحبه‌ها با کسب اجازه از مشارکت‌کنندگان، ضبط و سپس کلمه به کلمه پیاده شدند. مصاحبه‌ها به طور همزمان با تحلیل انجام می‌شد، به طوری که هر مصاحبه جهت مصاحبه بعدی را تعیین می‌کرد. مصاحبه‌ها تا اشباع داده‌ها و زمانی که هیچ داده جدید یا معناداری پدیدار نشد، ادامه یافت.

پس از اتمام مصاحبه‌ها، داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از رویه‌های نظام‌مند استراوس و کربین (Strauss & Corbin)

هیجان‌مدار و مسأله‌مدار (۱۷)، انگیزش تحصیلی (۱۸)، تاب‌آوری (۱۹)، سازگاری عاطفی و اجتماعی (۲۰)، در رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان پرداخته شده است. در پژوهش‌های خارجی نیز بیشتر بر نقش عواملی چون حمایت‌های والدین (۲۱)، انسجام یا همبستگی خانوادگی (۲۲)، روابط عاطفی درون خانواده (۲۳)، خودارزشمندی (۲۴)، شیوه‌های حل مسأله نامناسب و غیر سازنده (۲۵)، نظارت یا کنترل والدین (۲۶)، سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه و تعارضات بین والدین و فرزندان (۲۷)، رسانه‌های جمعی (۲۸)، کیفیت زندگی (۲۹)، صفات شخصیتی (۳۰) و... پرداخته شده است. تمرکز اصلی این مطالعات عمدتاً بر روی رفتارهای پرخطر بهداشتی است. همچنین پژوهش‌های صورت‌گرفته در خصوص رفتارهای پرخطر حاکی از کثرت پژوهش‌های انجام شده، در این حوزه در چارچوب روش کمی دارد. مطالعات پیمایشی مورد اشاره با اتخاذ موضع بیرونی از فرایندهای معنایی زمینه‌های رفتارهای پرخطر، دلالت‌های معنایی و پیامدهای رفتارهای پرخطر غفلت نموده‌اند. از این رو سهم پژوهش‌های کیفی در این حوزه بسیار کم است. بنابراین پژوهش حاضر با استفاده از روش کیفی، ضمن سنخ‌شناسی رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم به تفکیک جنس، درصد پاسخگویی به این پرسش‌هاست که زمینه‌های وقوع رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی کدامند؟ و رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی چه پیامدهایی برای دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم دارند؟

روش

روش تحقیق به کاررفته در این پژوهش، کیفی بوده و از تکنیک مصاحبه برای جمع‌آوری اطلاعات پژوهش استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر را دانش‌آموزان مناطق پنج‌گانه مقطع دوم متوسطه شهر تبریز در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ (قبل از شیوع ویروس کرونا) تشکیل داده‌اند. برای انتخاب مشارکت‌کنندگان از روش نمونه‌گیری هدفمند و از نوع حداکثر تنوع در متغیرهای زمینه‌ای شامل سن (۱۵ تا ۱۸

مدارس نمونه دولتی، ۴ نفر از مدارس تیزهوشان و ۲۴ نفر از هنرستان بودند. از لحاظ منطقه شهری، ۱۹ نفر از دانش‌آموزان از مناطق برخوردار شهر، ۲۰ نفر از مناطق کم برخوردار و ۱۸ نفر نیز از مناطق محروم و حاشیه‌نشین شهر بودند.

۱. **سنخ‌شناسی رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان:** در جدول ۱ رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی دانش‌آموزان به تفکیک جنسیت دانش‌آموزان آورده شده است. برخی از این رفتارها مختص دختران، برخی مختص پسران و برخی دیگر بین دو جنس مشترک است. رفتارهای مخاطره‌آمیز غیر اخلاقی دانش‌آموزان دختر عبارتند از: پسرنامی، روابط نامشروع جنسی، واردشدن به روابط نامتعارف، پوشش و آرایش غیر متعارف، نزاع و درگیری، بددهنی‌کردن، خودزنی، فریب‌دادن پسر و بی‌نظمی در مدرسه. رفتارهای مخاطره‌آمیز غیر اخلاقی دانش‌آموزان پسر نیز عبارتند از: شرکت در مهمانی‌های مختلط، روابط نامشروع جنسی، حمل سلاح سرد و مواد محترقه در مدرسه، هرزه‌نگاری، بددهنی‌کردن، مصرف دخانیات، مشروبات الکلی و داروهای نیروزا، رفتارهای وندالیستی، نزاع و درگیری، واردشدن به روابط نامتعارف، بی‌نظمی در مدرسه، و ایجاد مزاحمت‌های خیابانی.

در سه مرحله (باز، محوری، گزینشی) کدگذاری شدند (۳۱). در کدگذاری باز، مصاحبه‌ها به صورت سطر به سطر کدگذاری شدند و بدین ترتیب مفاهیم اصلی استخراج شدند. کدهایی که از لحاظ مفهومی نزدیک به هم بودند، به شکل یک خوشه در آمدند. سپس این خوشه‌های به دست آمده در فرایند کدگذاری محوری با یکدیگر مقایسه شدند و پس از ادغام موارد مشابه، حول یک محور مشترک قرار گرفتند. در نهایت کدگذاری گزینشی انجام گرفت و مقولات فرعی و اصلی تعیین گردید. برای تأمین اعتبار و مقبولیت داده‌ها، از درگیری مستمر و طولانی‌مدت استفاده شد، به طوری که این پژوهش در طول هشت ماه در ارتباط با جوانان صورت گرفت تا به درک بهتری از تجربیات آنان دست پیدا کند. به منظور افزایش اعتبار داده‌ها، کنترل داده‌ها توسط برخی از مشارکت‌کنندگان و جستجوی توافق بین اعضای تیم تحقیق در روند کدگذاری و تحلیل صورت گرفت. همچنین محقق تلاش کرد با استفاده از روش نمونه‌گیری حداکثر تنوع و انتخاب مشارکت‌کنندگان دارای دیدگاه‌های متفاوت، مقبولیت داده‌ها را افزایش دهد. برای رسیدن به انتقال‌پذیری، از آنجایی که در روش کیفی پژوهشگر موظف است تا مجموعه داده‌ها و توصیفات متنی خود را به نحوی کامل و غنی عرضه کند (۳۲)، سعی شد با عرضه کامل یافته‌ها، این مهم تحقق یابد.

یافته‌ها

از ۵۷ مصاحبه انجام شده با دانش‌آموزان، ۳۰ نفر آن‌ها دختر و ۲۷ نفر پسر بودند. حداقل سن مشارکت‌کنندگان ۱۵ و حداکثر سن آن‌ها ۱۸ سال، با میانگین سنی ۱۶/۵۶ سال بود. از نظر نوع مدرسه، ۲۴ نفر از مدارس عادی دولتی، ۵ نفر از

جدول ۱: رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی دانش‌آموزان به تفکیک جنس

جنس	مقوله اصلی	خرده مقوله
دختر	پسرنمایی	تنفر از دختر بودن، خود را به شکل پسر درآوردن، خود را پسر تلقی کردن، انتخاب اسم پسر برای خود.
	روابط نامشروع جنسی و وارد شدن به روابط نامتعارف	رابطه جنسی با مردان متأهل، رابطه جنسی به پسرها، همجنس‌بازی. دوستی با جنس مخالف، دوستی همزمان با چند پسر.
	پوشش و آرایش غیر متعارف	آرایش بیش از حد و غلیظ، انتشار عکس‌های باز و زننده در فضای مجازی، بیرون رفتن با بلوز و شلوار، بدحجابی و بی‌حجابی. چنگ‌زدن به موهای همدیگر، دعوا و کتک‌کاری، زورگویی.
	نزاع و درگیری	فحش دادن، استفاده از الفاظ رکیک و زننده.
	بدهنی کردن	تیغ‌زدن خود، خطانداختن روی بدن خود.
	خودزنی	شارژگرفتن از پسرها، گرفتن کادو از پسرها با قول ازدواج الکی دادن.
	فریب‌دادن پسر	فرار از مدرسه، غیبت از کلاس‌ها، درگیر شدن با پرسنل مدرسه.
	بی‌نظمی در مدرسه	رفتن به پارتی با پسر، رفتن به دوره‌های مختلط.
	شرکت در پارتی‌های مختلط	استفاده از الفاظ رکیک، فحش‌های جنسی دادن.
	بدهنی کردن	رابطه جنسی با زنان متأهل جوان، رابطه جنسی با دخترها، همجنس‌بازی، بچه‌بازی، اغفال دانش‌آموزان سال پایینی.
پسر	روابط نامشروع جنسی	آوردن قمه به مدرسه، آوردن چاقو به مدرسه، آوردن پنجه بوکس، آوردن ترقه و کپسول به مدرسه.
	حمل سلاح سرد و مواد محترقه	تماشای فیلم‌های مبتذل، تماشای فیلم‌های صحنه‌دار در مدرسه.
	هرزه‌نگاری	مصرف مشروبات الکلی، استفاده از ترامادول، مصرف حشیش و گل، توزیع مواد مخدر در مدرسه.
	مصرف دخانیات، مشروبات الکلی و داروهای نیروزا	شکستن شیشه پنجره مدرسه، پرت‌کردن صندلی‌های کلاس به دیوار و به یکدیگر، کوبیدن مشت و خطانداختن بر در و دیوار کلاس، ایجاد خط و خش بر روی خودروی معلمان و معاونان مدرسه.
	رفتارهای وندالیستی	قلدری و زورگویی، دعوی دسته جمعی، عربده‌کشی، چاقو و قمه‌کشی. دوستی با جنس مخالف، دوستی همزمان با چند دختر.
	نزاع و درگیری	درگیری لفظی با معلمان، فرار از مدرسه، حاضر نشدن سر کلاس‌ها.
	وارد شدن به روابط نامتعارف	متلک‌انداختن به دختران، تنه‌زدن به دختران، لمس کردن اندام دختران.
	بی‌نظمی در مدرسه	
	ایجاد مزاحمت‌های خیابانی	

۲. عوامل زمینه‌ساز رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان

۱-۲. سن بلوغ: اظهارات مشارکت‌کنندگان بیانگر آن است که تمایل برخی از دانش‌آموزان به رفتارهای پرخطر همچون ارتباط با جنس مخالف و برقراری رابطه جنسی، شوخی‌های جنسی، تماشای فیلم‌های مبتذل، شرکت در مهمانی‌های مختلط و همجنس‌گرایی می‌تواند ناشی از متابولیسم بالای بدن در سنین بحرانی نوجوانی و نیاز شدید این افراد به تخلیه

هیجانان و انرژی‌های بالای این افراد باشد. در این زمینه یکی از مشارکت‌کنندگان می‌گوید: «خب آدم در این سن و سال طبیعی هست که از نظر جنسی می‌خواهد خیلی کارها را انجام بده. خیلی از دوستانم با دخترها رابطه جنسی دارند.»

۲-۲. جنسیت: تفاوت‌های بیولوژیکی و زیستی موجود در جنس پسر و دختر اغلب گرایش‌های رفتاری افراد را از کودکی تا بزرگسالی شکل می‌دهند. بدین معنی که علاوه بر تفاوت‌های

بارزی که در وضعیت ظاهری و آناتومی بدنی دو جنس وجود دارد، دخترها و پسرها دارای صفات و ویژگی‌های خاص رفتاری هستند که آنان را از جنس مخالف خود متمایز می‌کند. به طور مثال تفاوت‌های هورمونی در پسران منجر به بروز عمل و عکس‌العمل‌های مبارزه‌جویانه‌تر و پرخاشجویانه‌تری می‌گردد. همچنین پسران نسبت به دختران از میزان خطرپذیری، مخاطره‌جویی و اقتدارطلبی بالاتری برخوردار هستند. با وجود اینکه رفتارهای پرخطری مانند روابط نامشروع جنسی در مدارس دخترانه و پسرانه مشترک هستند، اما به صورت کلی، واکنش‌های دفاعی دختران نسبت به مسائل اغلب مسالمت‌آمیزتر بوده و تمایل کمتری نسبت به این نوع آسیب‌زدن به دیگران دارند. در مقابل اغلب دختران در بحران‌های عاطفی و وضعیت‌های گوناگون با روش‌هایی همانند خودزنی و اقدام به خودکشی، پسرانمی، انتقام از پسران به شکل اخاذی و رفتارهایی مشابه این‌ها، سعی در برطرف‌نمودن نیازهای روانی خود می‌کنند. یکی از دانش‌آموزان دختر می‌گوید: «خب خیلی کارها را پسرها راحت‌تر انجام می‌دهند مثلاً آن‌ها دیرتر به خانه می‌روند، ولی ما ساعت ۶ یا ۷ عصر نشده باید تو خونه باشیم.»

۲-۳. پایگاه اجتماعی - اقتصادی: پایگاه اجتماعی و اقتصادی حاوی ارزش‌ها، باورها و هنجارهاست که این مسائل، محدودیت‌ها و الزام‌هایی برای نوجوان به شمار می‌روند و او در حین عمل با آن‌ها مواجه است؛ به همین دلیل، دانش‌آموزان متعلق به یک پایگاه اجتماعی و اقتصادی خاص، با تکیه بر ارزش‌ها و هنجارهای پایگاه خود، در مواجهه با نابهنجاری‌ها رفتار خود را تنظیم می‌کنند. پایگاه اجتماعی - اقتصادی بی‌ارتباط با بنیه ضعیف مالی خانواده نیست که افراد برای تأمین نیازهای خود دست به رفتارهای پرخطر می‌زنند. یکی از دانش‌آموزان در این زمینه گفته است: «بعضی‌ها مشکل مالی دارند و خودشان را درگیر رابطه با جنس مخالف می‌کنند تا شاید خرجی‌شان را بدهد.»

۲-۴. فضای مجازی: گفته‌های مشارکت‌کنندگان بیانگر آن است که در طول روز مدت زمان زیادی را صرف استفاده از

فضای مجازی می‌کنند. این مسأله باعث وابستگی آن‌ها به فضای مجازی، آوردن موبایل به مدرسه، چت‌کردن شبانه با جنس مخالف، دیدن فیلم‌های مبتذل، سکس چت، آشنایی و الگوبرداری از پوشش‌های جدید و نامتعارف شده است. یکی از مشارکت‌کنندگان می‌گوید: «الان فضای مجازی همه چیز مردم شده. خیلی‌ها برای اینکه محبوب بشوند کارهایی می‌کنند که در شأن آن‌ها نیست، مثلاً دخترها با دخترها کتک‌کاری می‌کنند در پیچ‌شان می‌گذارند تا فالوور پیدا کنند.» یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان گفته است: «تو تلگرام کلی کانال و گروه هست که فیلم و کلیپ مبتذل پخش می‌کنند. روزی حداقل دو سه ساعت از این‌جور فیلم‌ها تماشا می‌کنم.»

۲-۵. فشار هنجاری: از منظر دانش‌آموزان فشار هنجاری بدین معناست که فرد احساس می‌کند باید در قالب بایدها و نبایدهای دیگرانی رفتار کند که این نوع رفتارکردن را بر او تحمیل می‌کنند، اما خود فرد تمایلی به انجام این کارها ندارد، از جمله این فشارها می‌توان به سخت‌گیری بیش از حد والدین، فضای بسته خانواده و مدرسه، کنترل رفت و آمد با دوستان، سرزنش خانواده و اطرافیان، اعمال نظارت و کنترل شدید بر دختران در مسائلی چون ازدواج و استفاده از فضای مجازی و... اشاره نمود. یکی از مشارکت‌کنندگان می‌گوید: «بعضی خانواده‌ها خیلی سخت‌گیری می‌کنند و آدم را محدود می‌کنند، حتی اجازه آرایش کردن را نمی‌دهند.»

۲-۶. عرفی‌شدن باورهای دینی و مذهبی: سکولارشدن یا عرفی‌شدن به معنای خارج‌شدن بخش‌های جامعه و فرهنگ از قلمرو نهادها و نمادهای دینی است که علاوه بر تأثیر بر فرهنگ و دیگر بخش‌های جامعه بر ذهنیت افراد نیز تأثیر می‌گذارد و افرادی بار می‌آورد که به جهان و زندگی خود، بدون تمسک به تفسیر مذهبی می‌نگرند (۳۳). اظهارات دانش‌آموزان بیانگر آن است که برخی از آن‌ها پایبندی چندانی به دین و سبک زندگی دینی ندارند و زندگی خود را پوچ و بی‌هدف می‌دانند. در جشن‌ها و مراسم مذهبی شرکت نمی‌کنند و سفرهای تفریحی خارج از کشور همچون سفر به ترکیه را به سفرهای زیارتی ترجیح می‌دهند، حتی برخی از

آن‌ها دیندار و مذهبی‌بودن را نشانه عقب‌ماندگی تلقی می‌کنند. یکی از مشارکت‌کنندگان در این زمینه می‌گوید: «من اعتقادی به نماز و روزه و اینجور چیزها ندارم. باید تو این دنیا کیف کنی و لذتش رو ببری.» یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان گفته است: «معاون پرورشی مدرسه ما خیلی از امر به معروف و نهی از منکر حرف می‌زنه و سعی داره ما رو به قول خودش هدایت کنه. دوره و زمونه این حرف‌ها گذاشته. به کسی ربطی نداره که من چیکار می‌کنم یا نمی‌کنم. دوست دارم مشروب بخورم به دیگران چه ربطی داره؟»

۳. پیامدهای رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان: اظهارات مشارکت‌کنندگان بیانگر آن است که فرسایش سلامت اجتماعی مهم‌ترین پیامد رفتارهای مخاطره‌آمیز غیر اخلاقی در دانش‌آموزان است که متشکل از مقولات تضعیف سلامت روانی، شکست تحصیلی، تضعیف اعتماد اجتماعی، افزایش فساد جنسی و طرد اجتماعی است. در جدول ۲ مهم‌ترین پیامدهای رفتارهای پرخطر نشان داده شده است.

جدول ۲: پیامدهای رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی در دانش‌آموزان

مقوله هسته	مقولات اصلی	خرده مقولات
فرسایش سلامت اجتماعی	تضعیف سلامت روانی	کاهش اعتماد به نفس، افسردگی، فشارهای روحی و روانی، احساس تنهایی و درماندگی
	شکست تحصیلی	ترک تحصیل، افت تحصیلی، ناکامی در ورود به دانشگاه
	تضعیف اعتماد اجتماعی	بی‌اعتماد شدن به افراد جامعه، بی‌اعتمادی به دوستان، بی‌اعتمادی به افراد غیر همجنس
	افزایش فساد جنسی	ترویج روابط جنسی ناسالم در جامعه، افزایش خیانت زناشویی، از بین رفتن قبح روابط نامشروع جنسی
	طرد اجتماعی	گوشه‌گیری، منزوی شدن، دور شدن از دیگران، طرد شدن از سوی خانواده و دوستان

بحث

یافته‌های پژوهش حاضر بیانگر وجود رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی در میان دانش‌آموزان مقطع دوم متوسطه شهر تبریز است که سنخ‌های مختلف و زمینه‌های متعددی این رفتارها را به وجود آورده‌اند. برخی از رفتارهای مخاطره‌آمیز غیر اخلاقی دانش‌آموزان در بین هر دو جنس وجود دارند، اما برخی دیگر مختص همان جنس هستند. وجود تفاوت‌های زیستی و تربیتی در پسران و دختران، انتظارات فرهنگی و اجتماعی متفاوت و آزادی بیشتر پسران، احتمالاً امکان‌گرایش به رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی را در پسران نسبت به دختران افزایش می‌دهد، البته این بدین معنا نیست که دختران

مرتکب رفتارهای پرخطر نمی‌شوند. تفاوت میان دختران و پسران در تمامی رفتارهای پرخطر یکسان نیست و در برخی زمینه‌ها همچون روابط نامشروع جنسی، دوستی با جنس مخالف، نزاع و درگیری، بی‌نظمی در مدرسه و... دختران نیز همپای پسران در معرض خطر یا ریسک رفتارهای غیر اخلاقی قرار دارند. این یافته همسو با یافته‌های پژوهش عطادخت و همکاران (۴) و علیوردی‌نیا (۳۴) است. همچنین اگرچه در دوره نوجوانی تغییرات اساسی در رشد نوجوانان رخ می‌دهد، هنوز تا بلوغ کامل راه زیادی است، در حالی که نوجوانان با رشد اندام‌های فیزیکی خود وارد دوره بزرگسالی و انجام نقش‌های این دوره می‌شوند، ولی به شکل کاملی به ابزارهای

مورد نیاز برای مواجهه با وظایف و چالش‌های دوره بزرگسالی مجهز نیستند. هنگامی که نوجوانان این ابزارهای لازم را برای برخورد با مسائل و مشکلات مختلف در اختیار نداشته باشند آمادگی یا تمایل فراوانی برای رفتارهای مخاطره‌آمیز خواهند داشت (۳۵).

پایگاه اقتصادی - اجتماعی افراد نیز از دیگر عوامل زمینه‌سازی است که منجر به رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی همچون «گرفتن شارژ از جنس مخالف» و «دوستی با جنس مخالف برای تأمین برخی از هزینه‌ها» شده است. این یافته همسو با یافته‌های زاده‌محمدی و احمدآبادی (۳۶)، نیازی و سلیمان‌نژاد (۳۷) است که سطح اقتصادی خانواده را عاملی مهم در گرایش به سمت برخی از رفتارهای پرخطر می‌دانند، البته گفتنی است که پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده به تنهایی نمی‌تواند عاملی مستقل در ارتکاب رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی باشد و بایستی نقش این عامل را در کنار سایر عوامل همچون جنسیت، شیوه‌های فرزندپروری و... در نظر گرفت.

دانش‌آموزان به مثابه «فرزندان عصر دیجیتال»، از جمله گروه‌هایی هستند که بخش قابل توجهی از اوقات خود را در فضای مجازی سپری می‌کنند و رفتارها و تعاملات متفاوتی در این فضای مجازی نسبت به فضای واقعی از خود نشان می‌دهند. این فضای مجازی، فرصت‌ها و ظرفیت‌های تازه‌ای را برای افراد به ارمغان آورده و آن‌ها را به طور مداوم در معرض انواع محرک‌ها و کنش‌ها قرار داده است. در واقع، اگرچه فضای مجازی امکانات زیادی را برای نوجوانان و جوانان فراهم آورده، از سویی دیگر مسائل و مشکلات غیر مترقبه‌ای همچون تماشای فیلم‌ها یا ویدئوهای مبتذل، سکس چت، دوست‌یابی از جنس مخالف و... را به همراه داشته است. این یافته در راستای یافته‌های پژوهش عباسی‌شوازی و همکاران (۳۸) است.

فشار هنجاری از دیگر عوامل زمینه‌ساز رفتارهای پرخطر است. فشار هنجاری به این معناست که محدودیت‌هایی در سطح محیط اجتماعی و محل زندگی وجود دارد که فرد توانایی غلبه بر این موانع و محدودیت‌ها را ندارد (۳۹). ارتکاب رفتارهای پرخطر پاسخ و راهبردی گریزناپذیر از جانب دانش‌آموزان به

شرایط هنجاری و ساختاری خانواده و جامعه است. فشارهای هنجاری و ساختاری بر جهت‌گیری‌های شناختی، عاطفی و کنشی نوجوانان محدودیت‌هایی اعمال می‌کنند و هم‌نوایی و هم‌شکلی را در همه زمینه‌ها طلب می‌کنند. تورم بایدها و نیایدهای هنجاری و ساختاری در سطح خانواده و جامعه نوعی فشار وارد نوجوانان می‌کند و آن‌ها را سمت رفتارهای پرخطر می‌کشاند. در واقع فشارهای اجتماعی افراد را به سمتی می‌کشاند که آن‌ها با ذهنی مضطرب و آشفته به تعاملات اجتماعی خود پاسخ می‌دهند و در این بین نبود شرایطی که آن‌ها بتوانند با رسیدن به اهدافشان از این وضعیت‌هایی پیدا کنند نیز نقش مهمی ایفا می‌کند (۴۰)، از جمله پیامدهایی که در این مواقع متوجه جامعه است، مواجهه شدن با نوجوانانی است که بنا بر فشاری که از زمینه‌های اجتماعی مختلف دریافت کرده‌اند، اقدام به انواع رفتارهای پرخطر می‌کنند تا بتوانند مقداری از این فشار را از زندگی خود بکاهند.

عرفی‌شدن باورهای دینی و مذهبی نیز در سوق‌یافتن دانش‌آموزان به سمت رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی نقش دارند. تعالیم و باورهای دینی می‌توانند از طریق برقراری یک نظم اخلاقی، راهنمایی‌ها یا وضع قواعد خاص اخلاقی، رفتارهای انحرافی را کنترل و محدود کنند. همچنین هنجارها و اصول دینی به تسهیل تجربه معنوی کمک می‌کنند و تجربه معنوی نیز می‌تواند تعهدات اخلاقی را تحکیم بخشد و مانع از سوق‌یافتن به سمت رفتارهای پرخطر شود. علاوه بر این، تعالیم دینی و پایبندی به آن‌ها می‌تواند از طریق مهارت‌ها و دانش‌هایی که فرد در طی زندگی خود کسب می‌کند از مصرف مواد پیشگیری کند، مثلاً مذهب می‌تواند یک سیستم معنایی شامل هدف‌اربودن زندگی، احساس خودارزشمندی مثبت و خود را شایسته احترام دانستن درست کند. این سیستم معنایی می‌تواند مانع از خطرپذیری و رفتار هیجان‌خواهی شود که این نیز می‌تواند منجر به کاهش احتمال ارتکاب رفتارهای مخاطره‌آمیز شود.

رفتارهای مخاطره‌آمیز غیر اخلاقی پیامدهای متعددی همچون تضعیف سلامت روانی، شکست تحصیلی، تضعیف اعتماد اجتماعی، افزایش فساد جنسی و طرد اجتماعی دارند که منجر

(دولتی و غیر دولتی) و دانش‌آموزان کشور است و بایستی در تفسیر و به کارگیری نتایج پژوهش حاضر جانب احتیاط رعایت گردد. همچنین برخی از مشارکت‌کنندگان بنا به دلایل مختلفی (فاش شدن اسرار خود و دوستانشان) حاضر نبودند. فرایند مصاحبه‌شان ضبط شود. برای رفع این محدودیت، فرایند مصاحبه توسط یک نفر صورت گرفت و نفر مجرب دیگری حین انجام مصاحبه متن مصاحبه را مکتوب نمود.

نتیجه‌گیری

در هر جامعه‌ای برای کاهش یا کنترل انحرافات اجتماعی (رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی) افراد ضروری است تا شرایط و ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی آن جامعه و گروه‌های سنی به طور دقیق و همه‌جانبه مورد مطالعه قرار گیرد و سپس متناسب با آن شرایط و ویژگی‌ها سیاست‌ها و برنامه‌های لازم با مشارکت افراد، خانواده‌ها، نهادهای اجتماعی و دولت اتخاذ گردد، لذا سیاستگذاری در زمینه رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان مستلزم شناخت انواع یا سنخ‌های رفتارهای پرخطر به تفکیک هر جنس، زمینه‌ها و پیامد این رفتارها است. بر اساس یافته‌های پژوهش، برخی از رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی (روابط نامشروع جنسی، بی‌نظمی در مدرسه، نزاع و درگیری، بددهنی‌کردن و واردشدن به روابط نامتعارف) در بین دانش‌آموزان دختر و پسر یکسان هستند، اما برخی از رفتارهای پرخطر مختص یک جنس خاص هستند (پسرنامی، پوشش و آرایش غیر متعارف، خودزنی و فریب‌دادن پسر در بین دانش‌آموزان دختر و حمل سلاح سرد و مواد محترقه، هرزه‌نگاری، ایجاد مزاحمت‌های خیابانی، مصرف مشروبات الکلی و داروهای نیروزا و شرکت در پارتی‌های مختلط در بین دانش‌آموزان پسر)؛ لذا ضروری است برنامه‌ها و سیاست‌های پیشگیرانه در خصوص رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی دانش‌آموزان به این مهم توجه داشته باشند. همچنین زمینه‌های ارتکاب رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه تحت تأثیر ترکیبی از عوامل فردی (سن و بلوغ و جنسیت)، عوامل اقتصادی (پایگاه اقتصادی - اجتماعی) و عوامل اجتماعی (فضای مجازی و فشار هنجاری) قرار دارد.

به فرسایش سلامت اجتماعی افراد و حتی جامعه می‌شود. این یافته، همسو با یافته‌های پژوهش‌های علی‌رودی‌نیا (۳۴) و قریشی‌راد و پورجبار آخونی (۴۱) است. سلامت اجتماعی بیانگر کیفیت یا نحوه رابطه فرد با دیگران و گروه‌هایی که عضو آن‌هاست، می‌باشد. همچنین سلامت اجتماعی دربرگیرنده پاسخ‌های درونی شخص (احساس، تفکر، کنش) که بیانگر رضایت یا ناراضی‌تی شخص از جامعه است، می‌باشد (۴۲). ارتکاب رفتارهای پرخطر عاملی مهم در شکل‌گیری احساس ناامنی، تضعیف و سست‌شدن پیوندها و تعاملات اجتماعی است (۴۳). ارتکاب رفتارهای مخاطره‌آمیز غیر اخلاقی در هر جامعه‌ای، نشانگر علائم بیماری و تهدید سلامت جامعه است و جامعه‌ای که میزان سلامت اجتماعی در آن به هر دلیلی کاهش یابد، شاهد گسیختگی‌ها و شکاف‌های عمیقی در میان گروه‌های اجتماعی خواهد بود. در واقع رفتارهای مخاطره‌آمیز باعث تخلیه سرمایه اجتماعی و سلامت اجتماعی در هر جامعه‌ای می‌شوند، زیرا اولاً سلامت اجتماعی زمانی شکل می‌گیرد که هنجارها و شیوه‌های رفتار استوار باشند و افراد بتوانند رفتارهای یکدیگر را پیش‌بینی کنند، از سوی دیگر، در محیط عاری از سلامت، اگر سطوح مشارکت و شبکه‌های روابط کاهش پیدا کنند، امری قابل انتظار است که رفتارهای مخاطره‌آمیز باعث کاهش سلامت از طریق تضعیف هنجارهای مسلط بر رفتارها می‌شوند.

برای کاهش رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی دانش‌آموزان لازم است تصمیم‌گیری‌ها و سیاستگذاری‌های مناسبی در زمینه آگاه‌سازی دانش‌آموزان و خانواده‌ها، اوقات فراغت دانش‌آموزان و مدیریت آن، افزایش سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی دانش‌آموزان، تهیه و تولید برنامه‌های متناسب با نیازهای به روز قشر نوجوان، ایجاد فضای شاد و بانشاط در مدرسه، توزیع برابر امکانات و خدمات در مناطق مختلف شهر، از جمله احداث سالن‌ها و امکانات ورزشی رایگان یا با هزینه کمتر برای مناطق پایین‌شهر و... صورت گیرد.

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر، قابل‌تعمیم‌نبودن نتایج پژوهش (با توجه به کیفی‌بودن روش پژوهش) به همه مدارس

علاوه بر این، رفتارهای پرخطر غیر اخلاقی نقش مهمی در فرسایش سلامت اجتماعی (تضعیف سلامت روانی، شکست تحصیلی، تضعیف اعتماد اجتماعی، افزایش فساد جنسی و طرد اجتماعی) دانش‌آموزان دارند.

مشارکت نویسندگان

زینب علمدار سرزند: گردآوری داده‌ها و نگارش مقاله.
محمد عباس‌زاده: راهنمایی و نظارت بر نگارش مقاله.
داود ابراهیم‌پور و محمود علمی: مشاوره در نگارش مقاله.
نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تشکر و قدردانی

این مطالعه، حاصل رساله دکتری تخصصی رشته جامعه‌شناسی گرایش مسائل اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز می‌باشد. نویسندگان مراتب سپاسگزاری خود را از گروه جامعه‌شناسی این دانشگاه به واسطه مساعدت در تصویب موضوع اعلام می‌دارند.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ملاحظات اخلاقی

تحقیق حاضر از سوی کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز به تأیید رسیده است.
اطلاعات جامع در رابطه با دلایل تحقیق، نتایج، حفظ محرمانگی و نحوه انجام تحقیق به افراد داده شد و رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان اخذ گردید.

References

- Mabaso Z, Erogbogbo T, Toure K. Young people's contribution to the Global strategy for women's, children's and adolescents' health (2016-30). *Bulletin of the World Health Organization*. 2016; 94(5): 312-327.
- Arabnejad S, Mafahkeri A, Ranjbar MJ. The role of family cohesion and self-worth in predicting tendency towards risky behavior in adolescents. *Journal of Psychological Studies*. 2018; 14(1): 147-162. [Persian]
- Soboka B, Kejela G. Assessment of risky sexual behaviors among Arba Minch University Students, Arba Minch Town, Snnpr, Ethiopia. *Journal of Child and Adolescent Behavior*. 2015; 3(2): 2-7.
- Atadokht A, Gholami F, Nazari T. Students drive towards risk-taking behaviors and its relationship with demographic variables and psychological well-being. *Journal of Health and Care*. 2013; 15(4): 50-59.
- Kazemeini T, Modarres Gharavi M. The relationship between personality characteristics and risky behaviors among college students of Mashhad University of Medical Sciences. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*. 2013; 12(1): 15-26. [Persian]
- Garmaroudi GR, Makarem J, Alavi SS, Abbasi Z. Health related risk behaviors among high school students in Tehran, Iran. *Payesh (Health Monitor)*. 2010; 9(1): 13-19. [Persian]
- Kaptein M. Understanding unethical behavior by unraveling ethical culture. *Human Relations*. 2011; 64(6): 843-869.
- Salmani B, Hasani J, Arianna Kia E. Evaluating the Role of Personality Traits (Consciousness, Agreeableness and Sensation Seeking) in Risky Behaviors. *Advances in Cognitive Sciences*. 2014; 16(1): 1-10. [Persian]
- Rahmani M, Ghasemi V, Hashemianfar A. Investigation of the Effect of Social Relations on High-Risk Behaviors of Adolescents of Bojnourd City, Iran. *Journal of Applied Sociology*. 2016; 27(1): 1-26. [Persian]
- Boostani D. Social capital and risky behavior: Case study of high school students of Kerman. *Journal of Social Sciences*. 2012; 9(1): 1-31. [Persian]
- Asghari F, Sadeghi A, Ghasemi Jobaneh R, Dargahi S. Role of Parental Monitoring and Self-Efficacy in Affiliation with Delinquents Peers and High Risk Behaviors of High School Students. *Criminal Law Research*. 2015; 6(2): 33-48. [Persian]
- Shokri N, Yusefi M, Safayee Rad I, Akbari T, Musavi SM, Nazari H. Correlation between risky behaviors in the pre-university adolescent students in Hamadan with Parents' child raising method. *Journal of Health Promotion Management*. 2015; 5(1): 73-82. [Persian]
- Ghadampour E, Mahdiani Z, Padervand H, Amraei B, Soori H. The predict of addiction to cyberspace and tendency to high-risk behaviors based on emotional self-regulation in high school male students in Tehran. *Educational Psychology*. 2019; 15(53): 93-108. [Persian]
- Mohseni S, Mirgol A, Abbasnezhad H. Determining the Relationship between School Environment with Risky Behaviors and Addiction among High School Students. *Health Research Journal*. 2020; 5(2): 89-95. [Persian]
- Shahdoust M, Sediq SH, Haghighi HA. The study of the relationship between stress coping strategies, emotional atmosphere of the family and high-risk behaviors in first year high school students Bandar Abbas, Iran. *Repository of Research and Investigative Information Hormozgan University of Medical Sciences*. 2018; 22(2): 62-69. [Persian]
- Delalatgar Langroude K, Hosseinkhanzadeh AA, Taher M, Mojarrad A. The Role of Emotionality and Self-control Ability in Explaining Risk Behaviors in Students. *Quarterly Journal of Child Mental Health*. 201; 5(1): 25-35. [Persian]
- Chaghoosaz M, Asghari M, Reyhani M. Predicting students' tendency to risky behaviors based on psychological toughness, coping styles and psychological resilience. *Journal of Psychology New Ideas*. 2020; 6(10): 1-13. [Persian]
- Samimi Z, Heyrati H, Ramesh S. Role of Academic Motivation in High-risk Behavior of Vulnerable students. *Quarterly Journal of Child Mental Health*. 2016; 3(3): 85-95. [Persian]
- Behzadpoor S, Sadat Motahhary Z, Godarzy P. The relationship between problem solving and resilience and high risk behavior in the students with high and low educational achievement. *Journal of School Psychology*. 2014; 2(6): 25-42. [Persian]
- Savadkouhi A, Sharifi M, Shokri O. The effect of emotional and social adjustment on students' online high-risk behaviors. *Knowledge & Research in Applied Psychology*. 2020; 21(2): 64-74. [Persian]
- Stevens-Watkins D, Rostosky S. Binge drinking in African American males from adolescence to young adulthood: The protective influence of religiosity,

- family connectedness, and close friends' substance use. *Substance Use & Misuse*. 2010; 45(10): 1435-1451.
22. Rabinowitz JA, Osigwe I, Drabick DA, Reynolds MD. Negative emotional reactivity moderates the relations between family cohesion and internalizing and externalizing symptoms in adolescence. *Journal of Adolescence*. 2016; 53: 116-126.
23. Pilgrim C, Abbey A, Kershaw T. The Direct and Indirect Effects of Mothers' and Adolescents' Family Cohesion on Young Adolescents' Attitudes Toward Substance Use. *Journal of Primary Prevention*. 2004; 24(3): 263-283.
24. Ceccatelli C, Marianacci R, Tateo A. Lisrel model for a confirmatory analysis: relationship between low self-worth level and victim of bullying. *Social and Behavioral Sciences*. 2010; 9: 1612-1616.
25. Ball SA. Personality traits, problems and disorders: Clinical applications to substance use disorders. *Journal of Research in Personality*. 2005; 39(1): 84-102.
26. Strunin L, Martínez AD, Díaz-Martínez LR, Heeren T, Kuranz S, Winter M, et al. Parental monitoring and alcohol use among Mexican students. *Addictive Behaviors*. 2013; 38(10): 2601-2606.
27. Wang B, Stanton B, Li X, Cottrell L, Deveaux L, Kaljee L. The influence of parental monitoring and parent-adolescent communication on Bahamian adolescent risk involvement: A three-year longitudinal examination. *Social Science & Medicine*. 2013; 97: 161-169.
28. Escobar-Chaves SL, Tortolero SR, Markham CM, Low BJ, Eitel P, Thickestun P. Impact of the media on adolescent sexual attitudes and behaviors. *Pediatrics-English Edition*. 2005; 116(1): 303-326.
29. Zahran HS, Zack MM, Vernon-Smiley ME, Hertz MF. Health-related quality of life and behaviors risky to health among adults aged 18-24 years in secondary or higher education-United States, 2003-05. *Journal of Adolescent Health*. 2007; 41(4): 389-397.
30. Jolliffe D. Exploring the relationship between the five-factor model of personality, social factors and self-reported delinquency. *Personality and Individual Differences*. 2013; 55(1): 47-52.
31. Ranney ML, Choo EK, Cunningham RM, Spirito A, Thorsen M, Mello MJ, et al. Acceptability, language and structure of text message-based behavioral interventions for high-risk adolescent females: A qualitative study. *Journal of Adolescent Health*. 2014; 55(1): 33-40.
32. Creamer EG. *Advancing Grounded Theory with Mixed Methods*. London: Routledge; 2021.
33. Mohammadi M, Rastergarkhaled A. Cultural changes, and reduce fertility in Iran (Based on second analyze of data of Iranian's survey values and attitudes). *Journal of Applied Sociology*. 2015; 26(2): 159-180. [Persian]
34. Aliverdinia A. The study of high risk behaviors among university students from sociological perspective. *Journal of Social Development*. 2013; 7(3): 123-154. [Persian]
35. Rashid K. Epidemiology of high-risk behaviors among Tehran adolescent girls and boys. *Social Welfare Quarterly*. 2015; 15(57): 31-55. [Persian]
36. Mohammadi AZ, AhmadAbadi Z. Risk-taking behaviors among adolescents: The strategies to prediction crimes commitment. *Journal of Family Research*. 2009; 5(4): 467-485. [Persian]
37. Niazi M, Soleimannejad M. The Context of Risky Behaviors among Adolescents and Youth in Kashan. *A Research Journal on Social Work*. 2018; 5(16): 169-201. [Persian]
38. Abbasi Showazi M, Moeini M, Pourdian R. The Relationship between the Students' Company in Cyberspace and Risky Behaviors in Real Life and Cyberspace. *Journal of Social Order*. 2018; 10(3): 77-104. [Persian]
39. Ghaderzadeh O, Piri K. The social construction of suicide. *Social Work Research*. 2014; 1(2): 95-121. [Persian]
40. Parvin S, Abbasi Zaghe E. Social Factors Affecting Attitudes towards High-Risk Behaviors. *Strategic Studies on Youth and Sports*. 2017; 16(37): 43-60. [Persian]
41. Ghoreishi Rad FS, Pour Jabbar Akhouni F. Investigating the Relationship of Social Health and Personality Traits with High-Risk Behaviors of Tabriz University of Medical Sciences Students in 2017: A Descriptive Study. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*. 2019; 18(2): 107-120. [Persian]
42. Larson J. The measurement of social well-being. *Social Indicators Research*. 1993; 28(3): 285-296.
43. Rasoulzadeh Aghdam S, Adlipour S, Abedini S. A Sociological Study of the Relationship between Social Capital and Cultural Deviance (Case Study: Undergraduate Students of Azarbaijan Shahid Madani University). *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*. 2018; 7(12): 23-43. [Persian]